

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Václav Rut

**Revoluce v Rojavě a její ideologické
kořeny**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: Václav Rut

Vedoucí práce: Mgr. et M.A. Jan Charvát, Ph.D.

Rok obhajoby: 2016

Bibliografický záznam

RUT, Václav. *Revoluce v Rojavě a její ideologické kořeny*. Praha, 2016. 42 s.

Bakalářská diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. et M.A. Jan Charvát, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá současnou revolucí v Rojavě a jejími ideologickými kořeny. Rojava je region na severu Sýrie, obývaný převážně kurdskou populací, ve kterém probíhá od počátku syrské občanské války velmi specifická revoluce, jejíž kořeny leží v myšlení Abdullaha Öcalana a Murrayho Bookchina. Tato práce se zaměřuje na teoretické koncepty libertariánského municipalismu a demokratického konfederalismu. Tyto koncepty jsou představeny v rámci kontextu děl a životů obou myslitelů. Dále se práce věnuje současnému poznání o rojavské revoluci. Cílem práce je srovnat a zhodnotit ideologické kořeny této revoluce, a jejich implementaci v Rojavě. Prostor je také dán kritické reflexi revoluce ze strany mezinárodní levice.

Abstract

Bachelor thesis deals with ongoing revolution in Rojava and its ideological roots. Rojava is a region in northern Syria, occupied by mostly Kurdish population. Ongoing revolution has its ideological roots in the political philosophy of Abdullah Öcalan and Murray Bookchin. This thesis focuses on theoretical concepts of libertarian municipalism and democratic confederalism. These concepts are introduced in wider context of authors' political backgrounds and work. Then the revolution in Rojava is depicted, according to the current findings. The goal of the thesis is to compare the ideological roots of the revolution, and their actual implementation. Space is given as well to the critical reception of the revolution by the international left.

Klíčová Slova

Rojava, Murray Bookchin, Abdullah Öcalan, anarchismus, marxismus,

Keywords

Rojava, Murray Bookchin, Abdullah Öcalan, anarchism, marxism

Rozsah práce: 77 125 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10.5. 2016

.....

Osnova

Úvod	2
1. Politické myšlení Murrayho Bookchina	3
<i>1.1. Od marxismu k anarchismu</i>	3
<i>1.2. Libertariánský municipalismus</i>	6
2. Demokratický konfederalismus	9
<i>2.1. Vznik Strany kurdských pracujících a její ideologie</i>	9
<i>2.2. Demokratický konfederalismus</i>	10
<i>2.3. Role žen</i>	15
3. Revoluce v Rojavě	16
<i>3.1. Základní údaje a chronologie</i>	16
<i>3.2. Politický systém</i>	17
<i>3.3. Ekonomický systém</i>	21
<i>3.4. Ozbrojené složky</i>	22
<i>3.5. Role žen</i>	24
<i>3.6. Kritika revoluce</i>	24
Závěr	26
Summary	28
Použitá literatura	30
Přílohy	36
<i>Použité názvy a zkratky organizací</i>	36
<i>Bakalářský projekt</i>	37

Úvod

Po tom co v létě 2006 zemřel Murray Bookchin, zůstal jeho odkaz velmi rozpolupný. Mnoho nekrologů ho označilo za jednoho z nejdůležitějších amerických anarchistických myslitelů druhé půlky 20. století, přestože že se za anarchistu Bookchin již neoznačoval. Právě kvůli faktu, že se Bookchin s anarchismem ke konci života hořce rozešel, zůstal pro velkou část levice zavrhnutou či přehlíženou osobou. Jeho projekt libertariánského municipalismu si ve své době nenašel mnoho stoupců. Sám lamentoval nepopularitu svého myšlení (Bookchin 1998: 158-159), které dle něj jako jediné mohlo zachránit svět před ekologickou katastrofou.

Bookchin však těsně před svojí smrtí získal nečekaného studenta v podobě Abdullaha Öcalana, vězněného vůdce Strany kurdských pracujících. Ten se, skrz e-mail napsaný jeho právníky, přihlásil k Bookchinově učení a vyjádřil nutnost implementace jeho myšlenek na Blízkém východě. Öcalanem formulovaný demokratický konfederalismus se pro kurdské hnutí stal ideologií zaplňující vakuum po odvrhnutém marxismu-leninismu a boji o samostatný stát. Syrská občanská válka poskytla Kurdům žijícím na severu země Sýrie, regionu zvaném Rojava, příležitost budovat demokratický konfederalismus v praxi. Právě probíhající revoluce má za cíl vytvoření společnosti postavené na přímé demokracii, rovnosti pohlaví a ekologické udržitelnosti.

Vliv Murrayho Bookchina na rojavskou revoluci se stal předmětem mnohých debat. Zatímco někteří (CrimethInc. 2015) označili hodnocení Bookchinova rozhodujícího vlivu jako eurocentrické a jako projev orientalismu, jiní (Biehl 2016) dokazují jeho vliv na revoluci a znalost Bookchinových myšlenek mezi obyvateli Rojavy. Cílem této práce je srovnat teoretické koncepty Murrayho Bookchina a Abdullaha Öcalana, a zhodnotit do jaké míry Öcalanův demokratický konfederalismus vychází z Bookchinova myšlení. Dále shrnu současné poznání o rojavské revoluci a odpovím na otázku jestli tamní politický systém odpovídá demokratickému konfederalismu.

Úskalím této práce jsou omezené informace o současné Rojavě, způsobené probíhajícím konfliktem a fyzickým embargem ze strany Turecka a Íráckého Kurdistanu. Soustředím se tak vedle dostupných oficiálních dokumentů, jako je Listina společenské smlouvy nebo Projekt pro demokratickou Sýrii, na zkušenosti aktivistů a akademiků, kteří Rojavu navštívili. Oficiální dokumenty rojavských organizací mohou být samozřejmě

nepravdivé nebo tendenční, stejně jako některá svědectví. Nutno také zmínit, že Murray Bookchin během svého života nevydal monografii zabývající se výhradně libertariánským municipalismem. Tyto myšlenky se nacházejí v několika člancích, rozhovorech, příspěvcích na konferencích, a knize Janet Biehl *Politics of Social Ecology: Libertarian Municipalism*, jejíž obsah byl Bookchinem schválen.

1. Politické myšlení Murrayho Bookchina

1.1. Od marxismu k anarchismu

Murray Bookchin byl americký autor, pedagog, aktivista a politický filozof. Ve svých dílech se zabýval ekologií, filozofií, kritikou levicových hnutí a historií. Je zakladatelem sociální ekologie, jak v podobě teoretické tak institucionální, jakožto zakladatel Institutu pro sociální ekologii. Stal se významným představitelem ekologického a anarchistického hnutí. Přestože že se sám se od anarchismu, zejména kvůli individualistickým trendům v hnutí, ke konci života verbálně odvrátil, jeho přínos zůstává velmi významný. Od 90. let se na jeho dílu podílí, a v tématu libertariánského municipalismu rozšiřuje, jeho spolupracovnice a družka Janet Biehl.

Murray Bookchin se narodil 14. ledna roku 1921 v New Yorku do rodiny židovských imigrantů z Ruska. Pod vlivem rodičů, kteří se označovali za trockisty, se už od ranného dětství organizoval v komunistických mládežnických organizacích. Po odmítnutí politiky lidové fronty a paktu Molotov-Ribbentrop byl z komunistické strany vyloučen. Po dokončení střední školy Bookchin nastoupil do slévárny. S nastupující druhou světovou válkou byl povolán do armády. Identifikující se jako trockista Bookchin doufal, že válka vyústí v sérii revolucí. Po této deziluzi, a nastoupením do továrny na automobily, kde vysledoval že proletariát přejímá mentalitu střední třídy, si uvědomil že mu ortodoxní marxismus nemá co nabídnout (Bookchin 2001).

Bookchin se začal více zajímat o technologii a ekologii. Nastoupil na Institut RCA, kde začal studovat elektronické inženýrství. Byl fascinován mechanizací práce, která dle něj i v kapitalismu musela vést k zlepšení životní úrovně dělníků. Zároveň patřil do skupiny Movement for a Democracy of Content, s vůdčí osobností Josefa Webera. Ten ve svém manifestu, hlásícím se k utopismu, požadoval ekologickou a sociálně spravedlivou společnost, uskutečnitelnou díky bezprecedentnímu dostatku poválečné společnosti.

Tato skupina vydávala časopis *Contemporary Issue*, v němž roce 1952 vyšel první Bookchinův článek *The Problem of Chemicals in Food*, o problematice chemikálií v potravinách (Biehl 2015a: 34-35).

Již v tomto článku se objevuje základní Bookchinova teze, která provází celé jeho dílo: ekologické problémy jsou nejen způsobeny sociálními problémy společnosti, ale jsou také jejich odrazem. Jediné možné řešení ekologických problémů je tak, podle Bookchina, radikální přeměna společnosti. Tento článek sloužil jako základ knihy *Lebensgefährliche Lebensmittel*, vydané v Západním Německu v roce 1955. Obširněji se ekologií zabýval ve své první knize vydané ve Spojených státech v roce 1962, *Our Synthetic Environment*. Přestože jako jedna z prvních prací obširněji popisovala ekologickou krizi, nedostalo se jí velké pozornosti, kvůli Bookchinovým radikálně levicovým postojům.

Svoje myšlenky o radikální ekologii Bookchin dále rozvedl ve významné eseji *Ecology and Revolutionary Thought*, vydané v roce 1964. Zde znovu zdůrazňuje, že “představa že člověk musí panovat nad přírodou vyplývá přímo z vládnutím člověka nad člověkem” (Bookchin 1986a: 85). Panství člověka nad člověkem historii provází od vzniku patriarchální rodiny, a přes různé otrokářské a feudální systémy našlo svoje nejdestruktivnější zjitření v podobě moderního kapitalismu. Jedinou možnou alternativou se stává anarchistická společnost, dříve i na levici odsuzována jako utopická a nerealistická. Anarchistická společnost by podle Bookchina měla stát na principech decentralizace, demokracie, respektu k přírodě, a “osvobozující technologii”. Modelem pro fungování demokracie “face-to-face” (z očí do očí) je pro Bookchina athénská polis (Bookchin 1986a: 101-103).

Bookchin ve svém myšlení vycházel z Hegela a jeho dialektiky. Snažil se jí zasadit do kontextu člověka v přírodním světě. V kritice kapitalismu vycházel z Marxe, ale uvědomoval určité limity jeho přístupu. Omezenost marxismu Bookchin viděl v jeho interpretaci všech problémů jako ekonomických, způsobených rozporem mezi kapitálem a prací. Takováto doktrína byla pro Bookchina neschopna adekvátně analyzovat současný kapitalismus a problémy ekologie, sexismu nebo rasismu. Ve svém polemickém článku *Listen, Marxist!* připomíná historický kontext Marxových textů a vytýká současnému marxismu jeho rigidnost, oslavování proletariátu a lpění na revoluční avantgardě. Podle Bookchinovi vlastní zkušenosti nevedlo masové zapojení

proletariátu do industriální výroby k vyostření třídního boje, jak tvrdil Marx. V továrně se každý den obnovují a potvrzují nejen sociální vztahy kapitalismu, ale také, jak dodává Bookchin, jeho hodnoty a ideologie. Dělníci jsou nuceni k “pracovní etice založené na hierarchických systémech správy, poslušnosti k vůdcům, a (...) produkci vázané k nadbytečnému zboží a výzbroji” (Bookchin 1986b: 205). Takto disciplinovaní dělníci dávno převzali hodnoty konzumní společnosti, a místo toho aby se stali zárodkem revoluce, stali se vůči kapitalismu konformní. Marxistům vytýká že disciplinovaný proletariát je stejnou zárukou kapitalismu jako buržoazie. Kapitalismus je závislý na existenci obou tříd, a fetiš proletariátem je tak dle Bookchina kontraproduktivní.

Podle Bookchina se dělník stane revolučním v momentě kdy se zbaví své “workerness” (toho co ho dělá dělníkem). Jako příklad tohoto trendu uvádí generaci 60. let, jenž nastupuje do práce a jejíž příslušníci odmítají tradiční pracovní morálku a jsou neposlušní vůči autoritám. Nonkonformita postupuje všemi třídami, a vede Bookchina k závěru že nositelem budoucí revoluce bude většinová populace, vystupující ze všech tříd. Tato revoluce nebude přitahovat jen ty sužované ekonomickým vykořisťováním, rasismem, nebo imperialismem, na které se levice často s optimismem obracela, ale také ty frustrované konzumním životem nebo represivními standarty sexuality (Bookchin 1986b: 210-214).

Bookchinova kritika revoluční avantgardy se ztotožňuje s anarchistickým principem jednoty prostředků a cílů. Marxistická “strana je strukturovaná podél hierarchických pravidel, které odráží přesně tu společnost, proti které tvrdí že bojuje. Navzdory své teoretické domýšlivosti je buržoázním orgánem, miniaturním státem, s aparátem a kádry. Její funkcí je zmocnit se moci, ne moc rozložit” (Bookchin 1986b: 218). Do kontrastu se selháním revolučních institucí při bolševické revoluce staví Bookchin spontánnost Velké francouzské revoluce a Španělské revoluce roku 1936, jenž si vytvořili své vlastní organické a nehierarchické formy revoluční organizace.

Na počátku sedmdesátých let začal Bookchin učit na několika univerzitách v oblasti Nové Anglie. Mezi nimi byla i Goddard College, kde byl s jeho pomocí založen Institut pro sociální ekologii. Tento institut, vedený Bookchinem, brzy získal mezinárodní uznání. Jeho přínosy v oblastech sociální teorie, ekofilozofie a alternativní technologie vedly k tomu, že se sociální ekologie stala uznávaným vědeckým oborem (Tomek 2008:

43). V průběhu sedmdesátých let Bookchin pracoval na knize *Ecology of Freedom*, která měla být vrcholem jeho tehdejší tvorby. Tato práce se zabývá historickým vznikem a vývojem hierarchií v lidských společnostech. Popisuje prvotní společnosti jako organické, s absencí hierarchie. Se vznikem civilizace je, dle Bookchina, spojen vznik panství člověka nad přírodou, a s ním spojené panství člověka nad člověkem. Odtržení člověka od přírody může být dosaženo jen zničením obou panství. Vizi lidského společenství vidí Bookchin v přírodních ekosystémech, jenž jsou zpravidla nehierarchické.

1.2. Libertariánský municipalismus

V roce 1986 Bookchin vydal *The Rise of Urbanization and the Decline of Citizenship* (v pozdějších vydáních přejmenováno na *Urbanization without Cities*). V této práci se zabývá fenoménem města, jakožto unikátním projektem lidského společenství a místem projevu autentické politiky. Stejně jako v *Ecology fo Freedom* volí historický a antropologický přístup. Na příkladech od starověkých Athén, středověkých městských států, po pařížskou komunu a ruské sověty, ilustruje že právě města byla místy kde se vytvářely univerzalistické koncepty, jako je občanství, rovnost nebo svoboda. Právě ve městech se prosadily první formy institucionalizovaných demokracií. Moderní města však přišla o občanské struktury a jejich obyvatelé jsou redukováni na pouhé subjekty trhu a byrokracie. V závěru knihy Bookchin navrhuje radikální decentralizaci měst, která by umožnila oživení občanství pomocí institucí přímé demokracie. Tyto instituce by byly podobné řecké ecclésii, lidovým shromážděním, ranným sovětům, apod. Takováto shromáždění by byla organizovaná v závazných federacích, které by vykonávaly vůli komun. Tuto vizi nazývá federalistickým komunalismem, termín který později zaměňuje za libertariánský municipalismus.

K redefinování svých postojů během devedesátých let Bookchina vedlo znepokojení z nastupujících trendů v americkém anarchistickém hnutí. Kritizoval hlavně vytrácení sociálního aspektu anarchismu a příklon k mnohým formám individualistických, mystických a iracionálních proudů. Mezi tyto proudy řadil Stirnerovský egoismus, primitivismus, neosituacionistické hnutí, nihilismus nebo anticivilizacionismus. Většinu těchto proudů označuje jako projevy anarchismu jako životního stylu. Tyto proudy podle Bookchina odvrhují princip kolektivistické svobody, ve prospěch individuální

autonomie. Pod tlakem těchto trendů Bookchin konstatuje, že pokud se má zachránit revoluční socialistické jádro anarchismu, bude to muset být pod jiným jménem (Bookchin 1995: 60-61).

Libertariánský municipalismus Bookchin koncipuje jako politickou dimenzi sociální ekologie. Jako jedinou alternativu hierarchicky řízené společnosti, která je ekologicky neudržitelná. Po rozchodu s anarchismem pro něj představuje libertariánský municipalismus šanci na záchraně nejen socialistického jádra anarchismu, ale i jeho politické dimenze. Tradiční anarchismus byl, dle Bookchina, vždy nejasný co se týče budoucích institucí. Anarchokomunismus se svojí představou volně sdružených komun byl příliš vágní, a anarchosyndikalismus s odbory příliš reformistický. Toto Bookchin kritizuje a požaduje jasně institucionalizovaný systém, jehož základy by se daly postavit v troskách systému stávajícího (jako u anarchosyndikalismu), ale jehož základem by byly místní instituce založené na přímé demokracii a sounáležitosti (jako u anarchokomunismu). Bookchin také kritizuje principiální odmítání ústav ze stran Proudhona a jiných anarchistů. Podle Bookchina musí být každá racionální společnost založená na psané ústavě a zákonech (Bookchin 1999).

Základní instituce v libertariánském municipalismu mají být lidová shromáždění, jež vycházejí z Bookchinova chápání historických fenoménů athénské ecclesie, městských komun, apod., jako míst autentické politiky. Tyto instituce by měly zajistit přímou participaci všech a vytvořit občany, v pravém slova smyslu, z nynějších voličů a plátců daní. V těchto, a všech jiných shromážděních, Bookchin odmítá hlasování konsensem. Většinové hlasování závazné pro všechny je podle něj nejspravedlivější a také jediné schopné zajistit fungování přímé demokracie (Bookchin 2001). Tyto shromáždění, zakládaná na úrovni decentralizovaných municipalit, by samozřejmě postrádaly v současném světě reálnou politickou moc, jelikož jejich sféru zájmů monopolizuje stát prostřednictvím lokální správy. Výsledkem je spor mezi lokálním shromážděním a lokální správou.

Bookchin tak podporuje elektoralismus do městských rad (Bookchin 1999). Kandidáti hnutí libertariánského municipalismu by se snažili o ovládnutí komunální správy, které by vedlo k legalizaci a rozšíření moci lidových shromážděních. Janet Biehl přiznává, že volební úspěch takového hnutí je v současnosti nepravděpodobný. Účast v místních volbách pro ní má hlavně vzdělávací a propagační účel (Biehl 1998: 73-79).

Takovéto municipality by se organizovali do konfederací, jenž Bookchin představuje jako organizační a administrativní alternativu národních států. Jednotlivé lidové shromáždění by vysílaly odvolatelné zástupce do vyšších orgánů konfederace. Tito zástupci by byli zmocněni jen k vyjádření vůle jejich shromáždění na shromáždění vyšší úrovně. Bookchin zdůrazňuje přísné oddělení administrativy a politiky (policy). Konfederální shromáždění by se zabývalo pouze administrativou a do vnitřních věcí municipality by mohlo zasáhnout jen v okrajových případech, např. porušení lidských práv nebo zásadního ekologického provinění (Bookchin 1991). Bookchin se také distancuje od pojetí konfederace v díle Proudhouna nebo Kropotkina, kteří tyto společnosti chtěli institucionalizovat příliš volně (Bookchin 1999).

Takto organizované municipality by se svými nároky a mocí, v určitý moment, dostaly do střetu se státem. Situaci, kdy budou existovat paralelně orgány a státu a orgány přímé demokracie, vycházející z lokálních shromáždění, Bookchin nazývá duální moc (dual power). Duální moc “vytváří situaci v níž tyto dvě síly, konfederace municipalit a národní stát, nemohou koexistovat, a jedna musí nahradit druhou” (Bookchin 1999). Hnutí libertariánského municipalismu se má činit o pěstování a eskalaci napětí mezi těmito dvěma entitami. Největší výzvou pro hnutí má být monopol státu na použití násilí. Hnutí libertariánského municipalismu proto bude vytvářet milice, které by mohly nahradit policii a armádu. Tyto milice mají být odpovědné lidovým shromážděním a vnitřně demokratické (Biehl 1998: 123-124).

Ekonomika v libertariánsky municipalistické společnosti by měla být založena na principu “každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb”, umožněným dnešní dobou dostatku. Bookchin se staví proti kolektivizování výrobních prostředků a půdy, jakožto formy partikulární privatizace. Místo toho advokuje municipalizaci ekonomiky, která by spočívala ve spravování veškerého soukromého majetku municipalitou. Na rozdíl od znárodnění zůstává rozhodování o ekonomice na nejnižší úrovni (Bookchin 1986c).

V některých otázkách Bookchin reviduje svoje předchozí názory. Nečiní tak jen v podobě institucí, které by měly být tvořeny, a jejich formě, ale také v úloze hnutí, jenž libertariánský municipalismus bude propagovat a implementovat. Na základě zkušeností z enviromentálních a protijaderných hnutí se přiklání k organizaci revoluční avantgardy, jenž vehementně kritizoval dříve. Takováto organizace (nikoliv politická

strana), by nebyla kompletně inkluzivní a nejednala by konsensuálně, přestože by byla vnitřně demokratická a strukturalizovaná nehierarchicky. Takováto organizace by hnutí libertariánského municipalismu poskytla vůdčí, nikoliv však řídicí, roli (Biehl 1998: 165).

S přelomem století Bookchin začíná podléhat nemoci, a 30. července 2006 umírá na zástavu srdce. Libertariánský municipalismus tak zůstává jeho dnešním dědictvím. Ten neznamená popření Bookchinových předchozích myšlenek, ale spíše jejich konkretizaci ve specifický politický projekt. Stejně tak zůstává věrný anarchistické tradici, se kterou se přesto rozchází. Bookchinovi texty se v tomto období staly polemické, až jízlivé, a tím si znepřátelil většinu tehdejší radikální levice (Tomek a Slačálek 2006 520-521). I jeho dcera Debbie Bookchin přiznává, že tvrdá rétorika vůči anarchistickému hnutí byla chybou, a že jeho pozdější texty jsou logickou progresí anarchismu (Debbie Bookchin 2015).

2. Demokratický konfederalismus

2.1. Vznik Strany kurdských pracujících a její ideologie

Jedno z mála relevantních hnutí, které v pozměněné formě přijmulo libertariánský municipalismus a otevřeně se přihlásilo k odkazu Murrayho Bookchina, je Strana kurdských pracujících (*Partiya Karkerên Kurdistanê* - PKK). K tomu však došlo až na začátku 21. století na popud ideologického vůdce strany Abdullah Öcalana. Tento obrat byl předznamenán ideologickým vývojem hnutí.

PKK byla založena v roce 1978 skupinou kurdských mužů v čele s Abdullahem Öcalanem. Kurdské strany a jakékoliv organizace požadující kulturní a politická práva pro Kurdy byly v Turecku ilegální, a proto se PKK rozhodla pro otevřený boj proti státu. Počáteční manifest PKK a staví jako základní cíl strany “národně demokratickou revoluci vedoucí k vytvoření samostatného a demokratického Kurdistanu”. PKK byla ve svém počátku silně ovlivněna marxismem-leninismem a maoismem. Oficiální dokumenty vnímaly Turecko jako kolonizátora a jakýkoliv požadavek kompromisu, jako autonomie Kurdů, federalizace státu, apod., byly vehementně odmítány. Ranná strategie PKK byla odvozena od maoistické koncepce Lidové války (De Jong 2015, Radu 2001). Podle této doktríny v roce 1984 PKK započala otevřený boj proti

tureckému státu. Rekrutující převážně z chudého rolnictva, úkolem organizace měla být eskalace konfliktu z partyzánského boje k otevřené konfrontaci se státem, ústící v konečné vítězství a uskutečnění národně demokratické revoluce. Na rozdíl od maostické doktriny byl u PKK smazán rozdíl mezi stranou a partyzánskou armádou - i stranické kádry byly připravené k boji a naopak (De Jong 2015).

Dalším specifickým od jejího počátku byla kritika režimů tzv. reálného socialismu, včetně Sovětského svazu nebo Číny. Těmto režimům nebyla upíraná snaha docílení socialismu, ale žádný z nich nemohl být brán za vzor. Tento rozpor vedl organizaci k větší sebekritičnosti a konstantnímu přehodnocování své ideologie (Jongerden 2015). Nalézání funkční alternativy jak ke kapitalismu, tak režimům reálného socialismu bylo přítomné po celou dobu existence PKK.

Během 80. let si Abdullah Öcalan vybudoval v PKK postavení nezpochybnitelného vůdce. Nebyl jen politickým vůdcem, ale také vojenským vůdcem a hlavním ideologem strany. Od členů PKK se vyžadovala naprostá odevzdanost straně, což znamenalo i naprostou odevzdanost Öcalanovi. Opozice uvnitř strany tak byla téměř nemožná. Öcalan si kolem sebe utvořil kult osobnosti. Nechal si říkat *Serok Apo* - Vůdce Apo (Kurdská zdrobnělina jména Abdullah, současně znamenající strýc). Doktrína naprosté loajálnosti k straně a jejímu vůdci je spojena s konceptem “nového člověka” (*Yeni İnsan*), který Öcalan začal od 80. let rozvíjet. U podobných konceptů v marxismu-leninismu se jedná o přeměnu člověka v budoucí komunistické společnosti. Naopak v Öcalanově myšlení se jedná o obrodu osobnosti, stavající se podmínkou pro revoluční boj. Obrození “noví lidé” se měli odříznout od svých starých životů a upřednostňovat jen revoluční boj před svým pohodlím a potěšením. Násilí v tomto myšlení nabývá mystickou formu a je jediným prostředkem “nového člověka” k emancipaci. V Öcalanově rétorice je v této době marxistický žargon postupně vystřídán pojmy jako humanita, socializace, emancipace jednotlivce, jenž často fungují jako synonyma pro pojmy jako třída nebo třídní válka (Grojean 2014: 4-5).

2.2. Demokratický konfederalismus

Přes své ortodoxní počátky začala PKK procházet během 90. let širší ideologickou proměnou. Jak poznamenává Ali Kemal Ozan ve své studii, během devadesátých let Öcalan sám ve své rétorice opouštěl explicitně nacionalismus, i přes bojování za

kulturní a politická práva objektivně utlačovaných Kurdů. Ozan tuto část ideologie PKK nazývá “nacionalismem bez nacionalismu” (Özan 2006: 198-200). Důležitým mezníkem proměny pak byl pátý sjezd strany v roce 1995, kde byl mj. oficiálně koncept “nového člověka” začleněn do ideologie PKK. Socialismus nového člověka měl být alternativou k selhaným režimům reálného socialismu a pojistkou aby porevoluční společnost nedegradovala zpátky do kapitalismu či fašismu. Tyto režimy byly označeny za “nejnižší a nejbrutálnější fázi socialismu” a jejich ideologické selhání odůvodněno “dogmatismem, vulgárním materialismem a ruským šovinismem”. Na tomto sjezdu byl také symbolicky odstraněn srp a kladivo z vlajky PKK.

Eskalace této ideologické proměny přišla po dopadení a zatčení vůdce PKK Abdullaha Öcalana. Po vyhoštění ze Sýrie se Öcalan snažil o azyl v mnoha zemích, a nakonec byl dopadnut, údajně s pomocí CIA, 15. února 1999 v Keni a vydán Turecku (Weiner 1999). Již při svých obhajobách šokoval veřejnost radikálním přehodnocením minulého působení PKK. Omluvil se za smrt tureckých vojáků. Násilí jako jedinou možnost v začátcích PKK vůči autoritativnímu státu stále obhajoval, ale vyjádřil výčitky nad ofenzívou 90. let, které se dle něj dalo předejít (Marcus 2007: 248). Öcalan byl za separatismus a velezradu odsouzen k trestu smrti. Tento rozsudek byl zmírněn na doživotí, rozsudek který dodnes vykonává jako jediný vězeň na ostrově Imrali v Marmarském moři.

Zatčení Öcalana zanechalo PKK v šoku. Nejenže organizace ztratila svého politického a vojenského vůdce, ale také své ideologické základy. Zdrucující pro mnoho členů bylo, při své obhajobě, Öcalanovo rázné odmítnutí myšlenky samostatného kurdského státu. Tisíce členů PKK po tomto rozčarování stranu opustilo (Marcus 2007: 291). Hnutí se ocitlo v krizi a mnozí (Radu 2001) předpovídali zánik PKK.

Během svého pobytu ve vězení měl Öcalan možnost přečíst mnoho knih západních autorů, mj. Michela Foucalta, Immanuela Wallersteina, Judith Butlerové a hlavně Murrayho Bookchina (Öcalan 2004, Biehl 2011). Kurdská otázka pro Öcalana přestala být požadavkem vytvoření samostatného Kurdistanu již měsíce před dopadením. Tehdy požadoval občanská práva pro Kurdy, či federativní uspořádání Turecka. Za svůj pobyt ve vězení napsal Öcalan mnoho spisů a knih. Tyto práce se zabývají nejen kurdskou otázkou, ale i historií civilizace, ženskou otázkou, nebo budoucností Turecka. Pod vlivem Bookchinových děl *Ecology of Freedom* a *The Rise of Urbanization and the*

Decline of Citizenship píše dialektické práce, v nichž se snaží objasnit historický původ různých druhů dominance (Biehl 2011).

Öcalan pracuje s termínem kapitalistická modernita. Pod tím rozumí současný stav, který je charakteristický nejen kapitalismem, ale také systémem národních států a patriarchátem. Tyto systémy útlaku jsou od sebe neoddělitelné a navzájem se posilují. Öcalan spojuje nástup kapitalismu s vzestupem národních států. Existuje mezi nimi vzájemná závislost: Buržoazie potřebuje národní stát k ustanovení své politické moci, a národní stát potřebuje kapitalismus k nahrazení feudálního řádu a kmenových struktur. Základem fungování národního státu se stává byrokracie, jejíž hlavní funkcí je zachování systému a zajištění příjmů relevantním politickým hráčům (Öcalan 2011: 10-12). Za ideologické kořeny národního státu považuje nacionalismus, pozitivistické vědy, sexismus a do jisté míry náboženství (Öcalan 2011: 16-17). Podmínkou vzniku kapitalismu i národního státu je patriarchát (Öcalan 2013: 43).

Do protikladu kapitalistické modernity staví modernitu demokratickou. K tomuto konceptu dochází po reflektování minulosti kurdského hnutí a seznámení se s Bookchinovou teorií libertariánského municipalismu. Demokratická modernita je pro Öcalana širší koncepcí radikální demokracie zahrnující tři navzájem se doplňující projekty: demokratickou republiku, demokratickou autonomii a demokratický konfederalismus.

Pod konceptem demokratické republiky se rozumí stát založený na občanském národě, ne národě etnickém. Öcalan vychází z původního chápání demokracie, jak byla ve veřejném diskurzu chápána do 19. století - jako vláda všech všemi. Současné státy by měly být pluralitní a umožňovat co největší participaci. Systém národních států je odvrhnut, jakožto jako esenciální složka kapitalistické modernity a tudíž překážka emancipace společnosti (Öcalan 2011: 19). Demokratická republika, jako jediná ze tří projektů, je státním paradigmatem, a můžeme jí chápat jen jako naléhavý požadavek v současné situaci, kdy pro Öcalana bezstátní společnost není v dohlednu.

“Demokratické autonomie je praxe v níž lidé produkují a reprodukují potřebné a žádané podmínky k životu prostřednictvím přímého zapojení a vzájemné spolupráce.” (Akkaya a Jongerden 2013: 171). Demokratická autonomie tak má velmi blízko k politice přímé akce. Slovy jednoho kurdské aktivisty “Když mluvíme o demokratické autonomii, nemůžeme čekat než se změní zákony. Změnu musíme vykonat sami, svými činy. (...)

Stát to bude muset akceptovat a změnit se” (TATORT 2012: 53). Pod autonomií se tak nerozumí pouhá institucionální samostatnost území uvnitř suverénního státu. Pod tímto termínem se rozumí nové chápání politiky jako samosprávy lidu, oproti vztahu lidu a vlády jako dvou odlišných entit. “Zatímco běžně chápaná autonomie bere za svůj základ národní stát, demokratická autonomie je založena na demokratickém konfederalismu” (Akkaya a Jongerden 2013: 163).

Politický systém v němž se demokratická autonomie může realizovat je tedy demokratický konfederalismus. Öcalan sám demokratický konfederalismus nazývá demokracií bez státu. Jakožto takový není založený na násilí, ale na dobrovolné participaci, je “otevřený ostatním politickým skupinám (...), flexibilní, multi-kulturní, anti-monopolní a orientovaný na konsensus. Ekologie a feminismus jsou jeho základními pilíři” (Öcalan 2011: 21).

Národní stát je sice překážkou ke svobodné společnosti, ale stejně jako u libertariánského municipalismu je možná dočasná koexistence. Pokud však stát zásadním způsobem zasáhne do samosprávy této společnosti, je nutná sebeobrana. Öcalan tvrdí že pro demokratický konfederalismus není výhodné “totální odmítnutí ani totální spolupráce” se státem. Stát se tedy nestává něčím co je žádané ovládnout nebo zničit, ale něčím co v důsledku vytváření paralelních institucí může být přehlíženo a v budoucnosti má být překonáno.

U termínu konfederace Öcalan naráží na stejný problém jako u předešlých termínů: liberální demokracie užívají tyto termíny zcela jinak, či přímo opačně. Konfederace “by neměly být chápány jako administrativní úroveň národního státu, ale jako centrální nástroje sociálního vyjádření a participace.” Konfederalní struktury také slouží k sebeobraně komunity proti dominanci militarismu národních států. Ozbrojené složky musí být pod přímou kontrolou demokratických institucí (Öcalan 2011: 26-29).

Öcalan shrnuje zásady demokratického konfederalismu do těchto pěti základních principů.

1. Emancipační požadavek sebeurčení lidí byl zneužit k vytvoření národních států. “Demokratický konfederalismus se stává opozičním paradigmatem utlačovaných lidí”, mimo privilegované, zvýhodněné systémem národních států.
2. Demokratický konfederalismus je nestátní paradigma. Se státem může koexistovat a v případech i spolupracovat, ale jeho cílem je jej nahradit.

3. Demokratický konfederalismus je založen na participaci “zespodu nahoru”. Rozhodování se vždy musí vykonávat na co nejnižších úrovních. Vyšší úrovně organizace mají sloužit jen k organizaci a koordinaci. Vyžadují demokratickou legitimitu.
4. Demokracie na Blízkém východě nemůže být vývozem imperialismu nebo kapitalismu. Tyto systémy demokracii pouze poškozují. Jediná cesta která dokáže překonat národní, náboženské a třídní rozdíly je podpora demokracie “zespodu nahoru”, její konfедераční struktura má navíc kořeny v místní tradiční společnosti.
5. Demokratický konfederalismus je anti-nacionalistické hnutí. V Kurdistánu je jeho cílem realizování práva na sebeurčení všech lidí. V Íránu, Turecku, Sýrii a Iráku se snaží o vytvoření federálních struktur otevřených všem.

(Öcalan 2011:

33-34)

Poslední dva principy se samozřejmě vztahují jen na oblast Blízkého východu a kurdskou otázku. Stojí za povšimnutí, že teze o tradičních strukturách jako možných základech pro demokratizaci je pro Öcalana mírným obratem. V dřívějších vězeňských textech se proti těmto institucím silně vymezoval a mluvil o nich jako o překážkách demokratizace (Öcalan 2008: 34).

Öcalan ve svých vězeňských textech reflektuje také minulost PKK a její praktiky. Kriticky se staví hlavně vůči hierarchické struktuře strany, snaze o ovládnutí institucionalizované politické moci (místo snahy o její rozložení) a používání násilí. Ozbrojený konflikt je, dle Öcalana, ospravedlnitelný pouze v případě sebeobrany (Öcalan 2009: 28-29).

Tímto se krystalizuje postoj pro PKK logický od jeho počátku. I přes deklaraci ve svém prvním programu, strana nepočítala s dělnickou třídou jakožto nástrojem nastolení socialismu. V devadesátých letech žilo 70% kurdské populace jako rolnictvo, tedy v předindustriální společnosti. Strana se vždy stavěla do pozice revoluční avantgardy, fakt který Öcalan nekritizuje ani ve svém pobytu ve vězení. V projektu demokratického konfederalismu přesto překonal marxistickou dichotomii práce - kapitál a uznal identitu pracující jako jednu z mnoha identit (De Jong 2015). V Öcalanově demokratické

pluralitní společnosti by tyto identity založené jak na vykořisťování, sexismu či nacionalismu měly být rozmazány.

V roce 2004 vězněný Öcalan kontaktoval skrz své právníky Murrayho Bookchina. V této zprávě se označil za Bookchinova studenta a požádal ho o schůzku, kterou nemocný Bookchin musel odmítnout. Zároveň ve zprávě zmínil, že doporučil všem milicionářům PKK k přečtení *Ecology of Freedom* a všem starostům spojených s PKK *The Rise of Urbanization and the Decline of Citizenship*. Po smrti Bookchina o dva roky později vydala valný hromada PKK prohlášení označující Bookchina za jednoho z největších sociálních vědců 20. Století. V prohlášení PKK deklaruje, že Bookchinovi “teze o státu, moci a hierarchii budou implementovány a realizovány skrz náš boj. (...) My tyto naděje uskutečníme jako první společnost, která vybuduje reálný demokratický konfederalismus” (Biehl 2012). PKK je považována za teroristickou organizaci nejen v Turecku. Severoatlantická aliance považuje PKK za teroristickou organizaci od roku 2005, a Evropská Unie od roku 2002 (Schomberg 2008).

2.3. Role žen

Otázka rovnosti pohlaví byla v počátcích PKK spíše jen deklarativní, a strana byla ovládána muži s tradičními patriarchálními postoji. Na přelomu 80. a 90. let se straně podařilo mobilizovat kurdské ženy k účasti jak v politické sféře, tak v partyzánském boji. Partyzánky během 90. let tvořili až třetinu všech bojovníků PKK (Çağlayan 2012: 11). Tento fakt vyplýval jednak ze strategické nutnosti a posílení legitimacy hnutí, ale také z postupného kladení důrazu na ženskou otázku ze strany Abdullaha Öcalana. Na počátku 90. let publikoval texty kritické vůči tradiční rodině a podřadnému postavení žen. Jakožto oběti několika útlaků (národnostního a genderového) jsou ženy podle Öcalana více přizpůsobené k přisvojení radikálních myšlenek a zpochybnění tradiční společnosti (Öcalan in Çağlayan 2012: 10). Na rozdíl od jiných antikoloniálních hnutí se u PKK ženy nestaly nositelkami autentických národních nebo tradičních tradic, ale naopak se staly symboly budování nové společnosti (Çağlayan 2012: 18-19).

Ve svých vězeňských textech Öcalan zapojuje patriarchát do širšího kontextu kapitalistické modernity, jejíž překonání je spojeno s překonáním kapitalismu a národního státu. Jedinou cestou k odčinění křivdy dominance muže nad ženou je, dle Öcalana, “zabití dominantního muže”, tj. zpochybnění současného chápání maskulinity

a její redefinování. Kapitalismus a národní stát jsou produkty mužské dominance, která se tudíž stává destruktivní. Stejně tak ženství a role ženy ve společnosti by měla být redefinována, tentokrát ale ne ve vztahu k muži. Od definice ženství by se naopak měla definovat maskulinita (Öcalan 2013: 42-44). Na rozdíl od současného feminismu Öcalan přisuzuje ženám a mužům určité vrozené a esenciální vlastnosti, které je charakterizují. Podle Öcalana mají ženy biologicky vyvinutější emocionální inteligenci, mají předpoklady k vyváženému životu, jsou míru milovné, apod. Jejich empatie a láska k životu však byly zneužity muži k jejich ovládnutí. “Nejhlubší láska představuje nejnebezpečnější okovy vlastnictví” (Öcalan 2013: 53). Öcalan tak vyzývá k přetržení těchto emocionálních vazeb k ženám, aby ženy samy definovaly svojí identitu.

Podle Öcalana by se všechny sociálně problémy Blízkého východu měly řešit skrz řešení ženské otázky. Tento problém je tím nejpálčivějším, a zároveň příčinou problémů ostatních. Následující revoluce má být vedena ženami. V tomto mají nahradit roli, kterou v minulosti hrála dělnická třída. Svoboda žen je podmínkou svobody celé společnosti. Öcalan také dává důraz na vytváření ženských organizací, jak politických tak nepolitických, v kterých by nebyly předmětem mužské dominance (Öcalan 2013: 59-60).

3. Revoluce v Rojavě

3.1. Základní údaje a chronologie

Rojava (kurdsky Západ) je region na severu Sýrie, též známý jako Západní Kurdistan. Sestává ze tří regionu: Jazira (kurdsky Cizire), Kobane a Efrin. Odhady populace před začátkem syrského konfliktu se pohybují mezi 3,5 - 4,6 miliony obyvatel (SIATW 2015: 5, Saed 2015: 1). Území je převážně osídleno Kurdy. Jazira je osídlena také menšinami Arabů, Arménců, syrských křesťanů a Jezídů. Ekonomicky je Rojava primárně zemědělský region. V kantonu Jazira se nachází naleziště ropy a zemního plynu. Dalšími hlavními produkty jsou pšenice, bavlna a olivy. Kvůli omezující politice baasistického režimu tu však nebyla do občanské války vybudována jakákoliv zpracovatelská infrastruktura (KNK 2014: 5).

Baasistický režim kurdské obyvatelstvo systematicky diskriminoval kulturně, ekonomicky a politicky. I přesto se v Sýrii, do svého vyhoštění roku 1998, ukrýval

Abdullah Ocalan. V tomto kontextu vznikla v roce 2003 nelegální Strana demokratické unie (*Partiya Yekîtiya Demokrat - PYD*) jako spřátelená strana PKK. Tato strana vedla neúspěšné povstání syrských Kurdů v roce 2004. Poté bylo 200 jejích členů zatčeno (KNK 2014: 17). Během několik let se PYD stala nejsilnější kurdskou stranou. Její opozici tvořila skupina kurdských stran v čele s Kurdskou demokratickou stranou Sýrie (*Partiya Demokrat a Kurdî li Sûriyê - KDPS*), sesterskou stranou irácké Kurdské demokratické strany (Abrahams a Fakih 2014: 11).

Po vypuknutí Arabského jara se kurdské strany v Sýrii, i přes účast Kurdů v protestech, chovaly napřed zdrženlivě, majíce v paměti nedávné represe. V roce 2012 se rivalující koalice stran vedené PYD a KDPS spojily v Nejvyšší kurdský výbor (*Desteya Bilind a Kurd -DBK*), s cílem spojit se v boji za autonomii. Vedle DBK vzniklo Hnutí za demokratickou společnost (*Tevgera Civaka Demokratîk - TEVDEM*), snažící se o implementaci demokratického konfederalismu.

Během června až září 2012 se armáda syrského režimu stáhla z území Rojavy, aby se soustředila na boj ve zbytku země. Režim ponechal své jednotky pouze ve dvou enklávách v okolí Kámišlí, strategicky uchovávající kontrolu nad letištěm a hraničním přechodem s Tureckem (Abrahams a Fakih 2014: 12). Přes kontrolu území a faktické vykonávání moci, byla autonomie v Rojavě oficiálně vyhlášena až v lednu 2014. Poté co byla odmítnuta rojavská delegace na konferenci v Ženevě, kde se mělo rozhodovat o poválečné Sýrii. Autonomie byla vyhlášena přijmutím a zveřejněním Listiny společenské smlouvy. Obranné složky Rojavy jsou, krom střetů s režimními složkami a Svobodnou syrskou armádou, kontinuálně v boji s Islámským státem. V březnu 2016, po dalším odmítnutí zástupců rojavské administrativy při dalším jednání v Ženevě, byla vyhlášena federace Rojava/Severní Sýrie (Said 2016).

3.2. Politický systém

Listina společenské smlouvy (LSS) je dokument sepsáný PYD a zveřejněný v lednu 2014. Preambule smlouvy mluví o demokraticky autonomních regionech Afrinu, Jazira a Kobane jako o konfederaci Kurdů, Arabů, syrských křesťanů, Aramejců, Turkmenů, Armenců a Čečenců, jenž svobodně tuto smlouvu přijmou. Kromě svobody, spravedlnosti a rovnosti, preambule také zdůrazňuje ekologickou udržitelnost, demokratickou participaci a pluralitu (LSS 2014: 1).

Důležitým, a pro mnohé překvapivým, prvkem listiny je její ukotvení suverenity Sýrie, a Rojavy jako její integrální částí. Sýrie je ve článku 3 popsána (v přítomném čase) jako “svobodný, suverenní a demokratický stát, spravován parlamentním systémem založeným na principech decentralizace a pluralismu”. Toto tvrzení samozřejmě nebylo v době napsání dokumentu pravdou, a je ho nutno chápat v kontextu článku 12, ve kterém je psáno, že politický model Rojavy “je model pro budoucí decentralizovaný systém a vládu Sýrie” (LSS 2014: 1-2).

Listina zahrnuje několik mezinárodních dohod o ochraně lidských a občanských práv: Všeobecnou deklaraci lidských práv, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Listina dále zdůrazňuje právo každého na vyjadřování svých etnických, kulturních, jazykových a genderových práv. V článku 28 je zakotvena rovnost pohlaví a pověření veřejných institucí k práci vstříc eliminaci diskriminace žen. Kromě tradičních lidských a občanských práv, listina garantuje právo na zdravé životní prostředí, na vzdělání, na práci, sociální zabezpečení a bydlení (LSS 2014: 4-5).

Dále je popsána struktura a fungování autonomní samosprávy. Ta je rozdělena podle klasické dělby moci: legislativa, exekutiva, a justice. Všechny orgány fungují samostatně v každém ze tří kantonů. Každý kanton je zastupován svým legislativním shromážděním. To má být voleno ve volbách každé 4 roky. Ve shromáždění musí být zastoupeno minimálně 40% obou pohlaví. Zajištěné je také zastoupení syrských křesťanů a mládeže. Takto zvolené shromáždění si volí premiéra kantonu, který sestavuje exekutivní radu. Je-li zvolen muž, volí se také premiérka, která exekutivní radě spolupředsedá. Exekutivní rada se skládá z 22 ministrů. Každý ministr má dva náměstky. Pokud je ministr kurdský muž, musí být jeden náměstek arabské a jeden asyrské národnosti, a alespoň jedna žena (Dirik 2015: 49-50). Nejnižší správní jednotkou podle Listiny provinční administrativní rada. Té předsedá starosta a je přímo volena lidem (LSS 2014: 7). Listina zavádí nezávislé soudnictví. V soudech, stejně jako v ostatních institucích, je vyžadováno 40% zastoupení obou pohlaví. Listina zaručuje presumpci nevinu a vylučuje trest smrti. Na neporušování Listiny dohlíží nejvyšší soud. Jeho 7 členů volí zákonodárné shromáždění na 4 roky (LSS 2014: 11-12).

Projekt pro demokratickou Sýrii je dokument napsaný TEV-DEM, organizací s náplní implementace demokratického konfederalismu v Rojavě. Dokument představuje

praktické principy fungování společnosti založené na demokratickém konfederalismu, ale také řešení syrské občanské války a možné budoucí politické uspořádání Sýrie na principech demokratického konfederalismu. Stejně jako Listina společenské smlouvy tak nezpochybňuje integritu Sýrie a odpovídá jí i v tezi, že právě systém Rojavy se má stát modelem pro poválečnou Sýrii.

I přesto že v dokumentu nenajdeme explicitní odkaz na Abdullaha Öcalana nebo demokratický konfederalismus, používá dokument Öcalanova žargonu a demokratickému konfederalismu odpovídá. Pod vlivem Öcalana dokument stanovuje, že přímá demokracie může koexistovat se státem. V tomto kontextu však volá po přeměně Sýrie, jakožto autoritativního a šovinistického národního státu, na demokratický národ, tj. “decentralizovaný demokratický systém sdílený samosprávou každého” (TEV-DEM 2015).

Základní principy národního státu jsou zde prezentovány jako samotné příčiny občanské války. Logicky je pak jako jediný lék na tuto rozbitou společnost představován příklad Rojavy. Sýrie má být znovu vybudována na principech “konsensuální demokracie, spravedlnosti, rovnosti a pozitivní diskriminace mezi pohlavími, jelikož svoboda žen je zárukou všech ostatních svobod”.

Faktem je že v Listině společenské smlouvy ani v Projektu pro demokratickou Sýrii nejsou žádným způsobem zakotveny komuny. Právě komuny jsou podle očitých svědků základní jednotkou politického systému (Simons 2015a, Biehl 2014b). V jiném manifestu TEV-DEM se o komunách hovoří takto: “Komuny jsou nejmenší a nejvíc aktivistickou jednotkou ve společnosti. (...) Komuny vznikají na základě přímé participace lidí ve vesnicích, ulicích, sousedstvích a městech. Jsou místem kde se lidé ochotně organizují, vyjadřují své názory, svou vůli a iniciují své aktivity. (...) Zde se řeší problémy týkající se sociálních a politických otázek, vzdělání, zabezpečení a sebeobrany na základě vlastní moci, ne moci odvozené od státu” (Baher 2014). V manifestu se dále píše že komuny mohou nabývat také podob zemědělských komun nebo samosprávných celků na pracovištích. Komuny se schází každý týden. Na rozhodování se podílí všichni přítomní starší šestnácti let.

Zástupci z komun jsou vysíláni na zasedání vyšší úrovně - sousedské shromáždění. Z těchto shromáždění jsou vysíláni zástupci na okresní shromáždění, a z něho jsou vysíláni zástupci na úroveň kantonu. Naprosto stěžejní je, že tito zástupci nejsou

zastupiteli, jako v liberálních demokraciích. Svými komunami jsou zmocnění pouze k artikulování vůle jejich komuny nebo shromáždění. Platí tak nejen princip subsidiarity, ale o záležitostech které se týkají například celého kantonu, musí rozhodnout i každá komuna samostatně (Biehl 2014b). Podle některých svědků v případě, když shromáždění nemůže dosáhnout konsensu, rozdělí se na dva rovnocenné orgány, a pokračuje v rozhodování na těchto dvou úrovních (CrimethInc. 2016: 44).

Přesná moc a rozsah fungování komun, jakožto i participace obyvatel v nich, se zřejmě liší podle místa a času. To odpovídá postupné implementaci TEV-DEM. Zaher Baher navštívil v květnu 2014 jednání komuny v Kámišlí. Tato komuna se starala o “zjišťování jakýkoliv místních problémů, zabezpečování lidí ve společenství a řešení jejich problémů, sběr odpadu, ochrana životního prostředí” (Baher 2014). V jiné komunitě v centru Kámišlí byl Wes Enzina svědkem řešení bezpečnostní situace. Celkem 46 přítomných mužů a žen řešilo nedávné útoky ISIS a dohodlo se na zvýšení patrol. Tato patrola zodpovídala komunitě a její členové z ní vycházeli (Enzina 2015: 47). Komuna Sehid Kawa v Kobane měla během obléhání města ISIS na starosti distribuci jídla a oblečení, její členové se také, bez rozdílu pohlaví, zapojily do obrany po bok milic YPG a YPJ. Následně komuna řešila obšírné množství problémů “od řešení manželských sporů, po distribuci benzínu, dopravu do nemocnice nebo nakupování” (Simons 2015a).

V autonomních regionech Rojavy tedy existují dva paralelní systémy moci. Jeden blízký liberální demokracii, s psanou ústavou, parlamenty a vládami. V tomto systému je zdůrazňována a institucionalizována etnická pluralita, rovnost pohlaví, a decentralizace. Druhý systém aplikuje do praxe demokratický konfederalismus. V tomto systému, implementovaným TEV-DEM, je základní politickou jednotkou komuna. Vyšší instance slouží pouze ke koordinaci a administraci. Důležitým prvkem je konsensuální rozhodování a právo veta paralelních ženských institucí. Nutnost existence centrální administrativy je Dilar Dirik (2015: 49) vysvětlována “jako nezbytné opatření jenž adresuje několik geopolitických hrozeb”. Působení této administrativy vnímá jako dočasné a její reálný vliv je, podle ní, menší než politická síla komun. Opravdová role a síla komun, a jejich shromážděních, však zůstává kvůli nedostatku dat nejasná.

3.3. Ekonomický systém

Ekonomický systém Rojavy se stal předmětem mnoha nejasností a také předmětem kritiky revoluce. Během Assadova režimu byla Rojava, co se průmyslu týče, záměrně nerozvíjena. Region tak zůstal převážně závislý na zemědělství. Konkrétně na produkci pšenice, bavlny, a v oblasti Jazira ropy. Všechny zpracovatelský průmysl, včetně rafinérií, byl soustředěn do jiných regionů Sýrie. “Zhruba polovina půdy byla vlastněna státem, ale ve skutečnosti šlo prakticky o léno různých státních úředníků a členů jejich rodin” (Graeber 2014). Klasické třídní rozdělení tu tedy chybělo. Průmysl existoval jen na úrovni malých manufaktur a půda, hlavní zdroj bohatství, byla vlastněna elitou baasistického režimu, jenž operoval téměř feudálním způsobem. Situace okamžitě po revoluci se tak v otázce půdy a její kolektivizace, kvůli tomuto faktu, stala velmi přímočarou.

V Listině společenské smlouvy je ekonomika popsána ve třech článcích. Zde je sice zakotveno právo na držení soukromého vlastnictví, ale nevztahuje se na půdu a budovy. Ty se podle Listiny stávají majetkem přechodné vlády, a jejich využití a distribuce má být upravena zákonem. Cílem hospodářství má být záruka uspokojení potřeb lidu a důstojného života (LSS 2015: 6). V Projektu pro demokratickou Sýrii najdeme odsouzení ekonomického vykořisťování národním státem. Ekonomická dominance se podle dokumentu stala “nejsmrtelnější cestou k popření identity a svobody”. Proti tomuto se staví “polonezávislá” ekonomie fungující na principu kontroly a distribuce komunou, jakožto reflexe přímé demokracie. Tento ekonomický systém sice akceptuje trh, ale odmítá produkci pro zisk a akumulaci kapitálu. Důraz, bez větších specifik, je dán na ekologii (TEV-DEM 2015).

Po revoluci tak opravdu většina půdy přešla ve správu přechodné vlády. Ta většinu půdy dala k dispozici zemědělským družstvům ovládaných komunami (Graeber 2014, Coles 2014). Co družstva vytvoří je prodáváno buď zpátky administrativě, anebo na trh kde jsou ceny základního zboží regulovány (Coles 2014). Například chléb se prodává za 40% tržní ceny (Biehl 2014a).

Co se týče daní, v kantonu Jazira žádné daně neexistují (Biehl 2014a). V kantonu Afrin, se podle jeho ministra financí Ahmada Yusefa, zavádí daňový systém inspirovaný

daňovým systémem v Baskicku (Yilmaz 2014). V Jaziře pochází nejvíc příjmu z místních ropných polí. Kvůli embargu je však znemožněn jakýkoliv export. Zhruba 70% rozpočtu kantonu jde na obranu a zbytek slouží k financování vzdělání, zdravotnictví a jiných veřejných služeb. (Biehl 2014a).

Existenci a ochranu soukromého vlastnictví potvrdila v rozhovoru v únoru 2014 spolupředsedkyně PYD Asya Abullah (De Jong 2015). Podle Davida Graebera (2014) zde “několik domorodých kapitalistů existuje a nebyli vyvlastněni”. Jejich tolerance je vysvětlována snahou změnit paradigma ekonomiky a nastavením situace, kde se jejich ekonomická moc nebude moci projevit v politice. Někteří lidé jsou placeni mzdou, někteří pracují dobrovolně (Biehl 2014). V Afrinu, podle jeho ministra financí, neexistuje nezaměstnanost, “každý kdo chce práci, jí má” (Yilmaz 2014).

Ekologické problémy kvůli válečnému stavu a mezinárodnímu embargu nepředstavují prioritu, i přes jejich závažnost. Například pitná voda v Kobane je znečištěna olovem z kulek. Zdejší ministr obrany naznačil, aby se po válce někteří z milicionářů starali o tento problém (Simons 2016). V Afrinu platí z důvodů znečištění zákaz na další vytváření manufaktur na výrobu olivového oleje a tavení olova (Yilmaz 2014). V současnosti nejambicióznějším ekologickým projektem se zdá být družstevní manufaktura v Cizire na výrobu bioplastu o velikosti devadesáti družstevníků a družstevnic (Gulpat 2016).

V Rojavě tedy existuje v podstatě smíšený ekonomický systém, uchovávající některé principy kapitalismu a zároveň zavádějící nové formy kolektivního vlastnictví a správy. Soukromé vlastnictví je zpochybněno v případě půdy, budov a infrastruktury. Výrobní prostředky sice zůstávají v rukou jednotlivců, ale podle dostupných zpráv jsou nové podniky zakládány převážně družstevně.

3.4. Ozbrojené složky

Oficiálně jedinou ozbrojenou složkou s mandátem na ochranu obyvatelstva Rojavy jsou, dle Listiny společenské smlouvy, Lidové obranné jednotky (Yekîneyên Parastina Gel - YPG). Tyto jednotky oficiálně vznikly v roce 2012 (Stephens 2014), podle některých jejich počátky lze najít již v roce 2004 (Simons 2015b). Paralelní ženskou organizací jsou Ženské obranné jednotky (Yekîneyên Parastina Jin - YPJ). V

současnosti mají jednotky YPG a YPJ zhruba 50 000 bojovníků, z toho kolem 35 - 40% je žen organizovaných v YPJ (Argentieri 2015).

Do milic YPG a YPJ se může přihlásit kdokoliv starší osmnácti let. Příprava k boji trvá 45 dní. Po absolvování tréninku si bojovník sám zvolí na jaké pozici chce působit - nasazení na frontě, taktická rezerva, turecká hraniční stráž, ochrana kontrolních bodů, nebo logistika a komunikace. Bojovníci jsou zaopatřeni co se týče oblečení, stravy a přístřeší. Je jim také vyplácena kompenzace v hodnotě zhruba 100 dolarů za měsíc (Simons 2015b).

Nejmenší organizační vojenskou jednotkou YPG a YPJ jsou střelecké týmy, sestávající z 6 až 10 bojovníků. Dva takovéto týmy tvoří družinu. Dvě družiny tvoří četú a dvě čty rotu. Rota má zpravidla 48 až 80 mužů nebo žen, a je největším vojenským útvarem milic. Na těchto úrovních neexistují standartní velitelé. Když se jednotka ocitne v bojové situaci, je zvolen dočasný velitel na základě většinového hlasování nebo konsensu. Velitelé na úrovni regionů a kantonů jsou voleni na 6 měsíců. Svůj mandát nemohou obhajovat (Simons 2015b).

Od druhé poloviny roku 2014 byla ve všech kantonech zavedena branná povinnost pro muže mezi 18 a 30 lety. Pro ženy zůstala služba dobrovolná. Délka vojenské povinnosti byla stanovena na šest měsíců v průběhu jednoho roku (v případě studentů dvou let). Vyjimku z povinnosti měli pozůstalí milicionářů a příslušníků Asayiş, a také jediní muži v domácnosti (DAN 2015: 25-26). V dubnu 2016 byla však branná povinnost na všech území Rojavy zrušena (<http://wp.me/p3PH6l-Bd>).

Rojavským ekvivalentem policie jsou jednotky Asayiş. Tyto bezpečnostní složky mají na starosti vnitřní bezpečnost a ochranu občanů Rojavy. Tyto jednotky postrádají centrální vedení, jsou odpovědné komunám. Jejich výcvik sestává mimo ovládání zbraně z "meditace, etiky, historie Kurdistánu, imperialismu, psychologické války vedené populární kulturou a důležitosti vzdělání a sebekritiky". Ambicí je aby tímto šestitýdenním tréninkem prošel každý. Takto vytrénovaná a ozbrojená populace by pak formálně institucionalizovaný Asayiş nepotřebovala (Coles 2014).

V březnu 2015, na základě iniciativy z komun, vznikly Sebeobrané jednotky (*Hêza Parastina Cewherî* - HPC). Tyto milice jsou, stejně jako Asayiş, přímo odpovědné komunám. Každá komuna nominuje dva své členy (jakéhokoliv pohlaví) do HPC. Tito členové podstupují sedmnáctidenním výcvikem facilitovaným TEV-DEM a milicemi

YPG a YPJ. TEV-DEM poskytuje ideologický výcvik a milice výcvik vojenský. Jednotky HPC vystupují v civilním oblečení s hnědou vestou (Simons 2015c).

Ozbrojená populace není v Rojavě pouhou nutností válečného stavu, ale je také integrální částí revoluce. Slouží jako nástroj k emancipaci žen a je brána jako záruka revoluce proti svévůli centrální moci. Podle velitele HPC pro město Kámišlí, Arama Kámišlí, byla centralizace vojenské moci hlavní chybou marxistických revolucí, které se chce Rojava vyhnout (Simons 2015c).

3.5. Role žen

Vycházejíc z Öcalanova učení, je ženská otázka v rámci revoluce stavěna velmi vysoko. Dominance muže nad ženou je, i mezi běžnými obyvateli Rojavy, chápána jako nadřazena vykořisťování kapitalismem a národním státem, a k jejich eliminaci je potřeba potřeba překonání patri patriarchátu (Graeber 2015). Společnost Rojavy si tak osvojuje pozitivní diskriminaci žen ve formě 40% kvóra zastoupení žen ve veřejných institucích, jejich spolupředsednictví a paralelních institucích exkluzivních pro ženy.

Základní ženskou organizací je Yekîtiya Star (Unie hvězdy). Tato organizace zastřešuje všechny ženské organizace včetně YPJ. Všechny paralelní orgány přímé demokracie, od úrovně komun po kantony, mají právo bezpodmínečného veta (Dirik 2015: 49-50). Na místní úrovni fungují tzv. Ženské domy. Ty slouží jako bezpečné místa, “kde ženy a dívky mohou získat poradenství, ochranu a přístřeší, tváří v tvář mnohým formám domácího násilí, vražd ze cti, post-traumatického stresu, a fyzických a mentálních problémů” (Owen 2015).

Přes vysoký podíl žen na politické a vojenské úrovni, si někteří pozorovatelé (Baher 2014) všimli malého zastoupení žen na pracovištích. Zatímco v tradičně mužských zaměstnání (včetně prodejců nebo obchodníků) muži stále dominují, zejména v zemědělství se zakládají ženská družstva. I ty však někdy zaměstnávají muže. Ti pak ale nemůžou být spoluvlastníky, jen námezdními pracovníky (Gupta 2016).

3.6. Kritika revoluce

Události v Rojavě vyvolali mezi mezinárodní levicí jak četné projevy solidarity, tak mnohé kritiky. Kritika se týká hlavně přetrvávajících rysů kapitalismu, nejasné role

PYD a vlivu PKK, zastoupení žen jako pouhá tokenizace, kult osobnosti Abdullaha Öcalana, a údajné porušování lidských práv. Dále je kritiky také zpochybňována ideologická obroda PKK a Öcalana.

Gilles Dauvé varuje před označováním všech revolucí na periferiích globálního kapitalismu jako antikapitalistických. Poukazuje na rétoriku Listiny společenské smlouvy, jenž mluví o ochraně soukromého vlastnictví a absenci třídního konfliktu v Rojavě (Dauvé 2015). Už jen proto se pro mnohé na levici revoluce stává neautentickou. Slovy Siyavese Azeriho (2016: 21): “Společnost založená na peněžní ekonomice, vykořisťování, tvorby nadhodnoty a oddělení faktických výrobců od výrobních prostředků nemůže být svobodnou společností. Dokud se ekonomické uspořádání radikálně nezmění, dokud společnost neponese jasně transparent hlásající ‘každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb’, nemají lidé svůj osud ve vlastních rukou a taková společnost nemůže být považována za emancipovanou.” Tento sentiment rezonuje ve velké části mezinárodní levice.

Přímou vazbu, nebo přímo identičnost, s PKK ve své kritice zmiňuje Anarchistická federace, Anti War, nebo Giles Dauvé. Anarchistická federace nevidí žádný důkaz obrody PKK, přes její stále silně centralizovanou strukturu s Öcalanem na vrcholu (The Anarchist Federation 2014). Na stejný rozpor přicházejí Akkaya a Jongerden, ti ho však nevidí jako překážku této obrody. Odkazují na Slavojem Žižekem definovaný Jakobínský paradox, kdy agentem radikální demokracie je skupina vnitřně nedemokratická a používající násilí (Akkaya a Jongerden 2012: 5). Neschopností PKK přenést se přes svoji nacionalistickou a patriachální minulost je i pro mluvčího Workers Solidarity Alliance důvod skepse nad revolucí (K.B. 2014).

Znepokojujícím jevem pro mnoho návštěvníků je kult osobnosti Abdullaha Öcalana. Všudypřítomné portréty a citování jeho textu může “pro člověka ze západu sugerovat něco Orwellovského” (Biehl 2014). Učení a texty Öcalana jsou intenzivně vyučovány jak na lidových univerzitách, tak veškerým milicím. Humans Rights Watch ve své zprávě informuje o případu muže z kantonu Afrin, který byl zatčen Asayiş po urážce Öcalana. Dva dny po svém zatčení zemřel za nejasných okolností ve vězení (Abrahams a Fakih 2015: 28).

Přestože mnoho kritiků označuje emancipaci žen za jeden ze světlých bodů revoluce, najdou se i kritici autentičnosti genderové rovnosti Rojavy. Giles Dauvé píše, že počet

žen v milicích nemusí vůbec odpovídat snaze tohoto hnutí o rovnost pohlaví. Ženské zastoupení podle něj plyne spíše z maoistických počátků PKK (Dauvé 2014).

Závěr

Vliv Murrayho Bookchina na demokratický konfederalismus ve spisech Abdullaha Öcalana je značný, i mimo explicitní odkazy na Bookchina. Oba muži spolu sdílí marxistickou minulost, se kterou se však vyrovnali různým způsobem. Bookchin odvrhl marxismus pro jeho přísný dogmatismus, ve prospěch anarchismu, analyzující problémy dominance šířeji, nejen v ekonomických otázkách. Öcalan překonal marxismus skrz reflexi minulosti PKK, a jím použitých strategií. Zatímco Bookchin chápal dominanci člověka nad přírodou jako prvotní, z které ostatní dominance vychází, Öcalan přikládal tuto úlohu ve svých vězeňských spisech dominanci muže nad ženou. Oba považovali kapitalismus za nejničivější produkt těchto dominancí, který ničí nejen mezilidké vztahy, ale také samotnou existenci člověka na Zemi.

Demokratický konfederalismus odpovídá libertariánskému municipalismu v důrazu na komuny (či municipalities), jako základní politické jednotky. Lokální shromáždění, na úrovni municipalit či komun, umožňují participaci všech na principu rovnosti a přímé demokracie. Komuny či municipalities se spojují do konfederací, které slouží k organizaci a administrativě. Oba viděli soužití konfederací se státem jako dočasný stav, který vyústí v ozbrojený střet.

Rozdíly v obou koncepcích plynou zejména z odlišných politické zkušeností obou myslitelů. Bookchin, zejména po zklamání z neefektivity protijaderného hnutí, zastával princip většinového hlasování. Oproti tomu Öcalan, který silně vnímal opovrhování ženami a menšinami ve veřejném prostoru, byl pro konsensuální rozhodování. Právě útlak žen byl pro Öcalan na Blízkém východě tak silný, že požadoval vytváření paralelních ženských organizací na všech úrovních, což Bookchin nepovažoval za nutné. U demokratického konfederalismu zase chybí radikální decentralizace měst, nutná pro ekologicky udržitelnou společnost. Ekologie se u Öcalana obecně vytrácí, a zůstává na úrovni mystických pojmů bez konkrétních požadavků nebo řešení.

Současný politický systém Rojavy je unikátním projektem, který podle dostupných informací odpovídá demokratickému konfederalismu. Öcalan, stejně jako Bookchin,

tento projekt koncipoval nejen jako vizi budoucí společnosti, ale také jako hnutí fungující v rámci současného národního státu. Avšak státní moc v Rojavě přestala existovat prakticky ze dne na den. Vznikl tedy paradox, kdy kurdské hnutí vytvořilo vlastní téměř státní struktury, sloužící jako skořápka pro orgány přímé demokracie, s cílem vytvoření bezstátní společnosti. Tato struktura téměř přesně odpovídá demokratickému konfederalismu i libertariánskému municipalismu. Jejich přesné fungování a participace obyvatelstva však bude muset být podrobena dalším výzkumům.

V Rojavě stále existuje soukromé vlastnictví výrobních prostředků a námezdní práce. Zatímco Öcalan se alternativám vůči kapitalismu nevěnoval, Bookchin požadoval municipalizaci ekonomiky. Kontrola a správa majetku komunami sice v Rojavě probíhá, ale jen na omezené úrovni. Ve většině oblastí je preferována kolektivizace, zakládání družstev, a také respektování tradičních majetkových práv. Důležitou složkou rojavské společnosti jsou ozbrojené milice. Původní milice YPG a YPJ byly vytvořeny pro okamžitou a nutnou obranu před Islámským státem, a dalšími skupinami v občanské válce. Tyto milice, přestože vnitřně demokratické, mají centrální vedení. Nyní se má, po vzoru demokratického konfederalismu, přesunout moc do ozbrojených složek odpovědných komunám, tedy Asayiş a HPC.

Rojavská revoluce se v posledních dvou letech stala polarizujícím tématem mezinárodní levice. Vedle projevů solidarity se objevují mnohé projevy kritiky vůči autentičnosti revoluce. Jednou z dělících linií se zdá být vztah k dělnické třídě jakožto revolučnímu subjektu. Komunisti i anarchisté, co ve své rétorice mluví o emancipaci dělnické třídy a nutnosti třídního boje, k rojavské revoluci zaujímají kritický postoj, právě kvůli přetrvávajícím kapitalistickým vztahům. Mezi ně řadím zmíněného Gillesa Dauvého, Anarchistickou Federaci, Siyavese Azeriho, nebo Workers Solidarity Alliance. Naopak ti, co kritizují třídní dogmatismu a tradiční pojetí práce, vyzývají k solidaritě s Rojavou, jenž často neprohlašují jen za možný model pro Blízký východ, ale také jako inspiraci pro západní svět. Mezi ně patří David Graeber, Janet Biehl, Slavoj Žižek, nebo kolektiv CrimethInc. Na pozadí zmíněných argumentů, jsou obě strany osočovány z orientalismu a eurocentrického myšlení.

Summary

The influence of Murray Bookchin on Öcalan's democratic confederalism is considerable, even without considering the explicit references. Both men share their marxist background, although which they dealt with in different ways. Bookchin saw marxism as dogmatic and unfitting to analyze problems of domination outside of the economic realm. Öcalan overcame marxisms while looking reflecting on the past of the PKK. While Bookchin believed that domination of a man over nature is the primary domination, which stems all the other dominations, Öcalan attributes this to the domination of man over woman. Both regarded capitalism as the most destructive form of these dominations.

Democratic confederalism is identical to libertarian municipalism in its focus on commune, as the basic political unit. Through local assemblies they allow participation of everyone on the basis of equality and direct democracy. These communes (or municipalities in libertarian municipalism) join together in loose confederacies, serving for coordination and administration. These confederacies can co-exist with state up to a certain point. Both thinkers believed that this would result in confrontation, ending with armed struggle.

Differences in both concepts come from different political backgrounds of both thinkers. Bookchin, after bitter experiences in the antinuclear movement, felt that majority voting is the only effective decision-making technique. Öcalan believed that marginalized groups, like woman and ethnic minorities, should be favored, and advocated decision by consensus. Öcalan also advocate for parallel women-only organizations, which would function on every level. That is something Bookchin did not consider important. Democratic confederalism, on the hand, does not require radical decentralization of cities and ecology in Öcalan's writings is missing concrete demands. The current political system of Rojava, according to the available information, corresponds with democratic confederalism. Both Öcalan and Bookchin conceived their concepts not only as visions of future society, but also as movements that can function in the frames of the modern state. State power and structures in Rojava disappeared in matter of days. This created a paradox, where the Kurdish movement set up state structures, functioning as a cover for the institutions of direct democracy, with an aim to

create stateless society. This situation is the basis of both democratic confederalism and libertarian municipalism. Although the functioning of these institutions in Rojava will have to be examined further.

Private property of means of production still exists in Rojava. While Öcalan did not write about alternatives to capitalism, Bookchin demanded municipalization of economy. There is some control and ownership of property by communes in Rojava, but only on a small scale. In most cases the preferred way is collectivization, setting up of co-operatives and respect of the traditional property rights. Important part of the society in Rojava are militias. YPG and YPJ were created to protect the region against other forces in the civil war. While internally democratic, these militias have central command. Recently the focus has been on moving the power towards Asayiş and HPC, which derived their power from communes, according to democratic confederalism.

Revolution in Rojava in recent years became polarizing issue on the international left. While many are supportive of the revolutions, many are also skeptical of the authenticity of the revolution. The main dividing line seems to be the perception of the working class as a revolutionary agent. Communists and anarchist, who in their rhetoric rely on the the working class and class struggle, tend to be critical of the revolution in Rojava because of persisting capitalist relations. Among these i include Gilles Dauvé, Anarchist Federation, Siyaves Azeri or Workers Solidarity Alliance. On the other hand, those who criticize class-centered dogmatism and traditional approach to work, are supportive of the revolution, and view it not only as a model for Middle East, but also as a inspiration for the West. These include David Graeber, Janet Biehl, Slavoj Žižek, or the collective CrimethInc. Surrounding these arguments, both sides tend to slander each other of being euro-centric or orientalist.

Použitá literatura

- ABRAHAMS, Fred a FAKIH, Lama. *Under Kurdish Rule: Abuses in PYD-Run Enclaves of Syria*. USA: Humans Rights Watch, 2015. Dostupné z: https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/syria0614_kurds_ForUpload.pdf
- AKKAYA, Ahmed Hamdi a JONGERDEN, Joost. 'Reassembling the political : the PKK and the project of radical democracy. *European Journal of Turkish Studies*. 2012
- AKKAYA, Ahmed Hamdi a JONGERDEN, Joost. Democratic Confederalism as a Kurdish Spring: The PKK and the Quest for Radical Democracy. In: AHMED, Mohammed a GUNTER, Michael. *The Kurdish spring: Geopolitical Changes and the Kurds*. Costa Mesa: Mazda Publishers, 2013. s. 163-185.
- ANTI WAR. 'I have seen the future and it works.': Critical questions for supporters of the Rojava revolution. *Libcom.org*. 3. 5. 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://libcom.org/library/%E2%80%98i-have-seen-future-it-works%E2%80%99-%E2%80%93-critical-questions-supporters-rojava-revolution>. Anti War je autorův pseudonym.
- ARGENTIERI, Benedetta. One group battling Islamic State has a secret weapon – female fighters. *Reuteurs*. 3. 2. 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://blogs.reuters.com/great-debate/2015/02/03/the-pro-woman-ideology-battling-islamic-state/>
- AZERI, Siyaves. Erdoğan stupňuje násilí: Se Siyavesem Azerim o úpadku turecké demokracie. *A2*. 2016, 9(7), s. 20-21.
- BAHER, Zaher. The experiment of West Kurdistan (Syrian Kurdistan) has proved that people can make changes. *Libcom.org*. 26.8. 2014 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <https://libcom.org/news/experiment-west-kurdistan-syrian-kurdistan-has-proved-people-can-make-changes-zaher-baher-2>
- BIEHL, Janet. *The Politics of Social Ecology: Libertarian Municipalism*. Montreal: Black Rose Books, 1998. Tato kniha byla napsána ve spolupráci s Murrayem Bookchinem
- BIEHL, Janet. Bookchin, Öcalan, and the Dialectics of Democracy. *New Compass: Navigating ideas into action*. 2012. Dostupné z: <http://new-compass.net/articles/bookchin-%C3%B6calan-and-dialectics-democracy>

- BIEHL, Janet. Impressions of Rojava: a report from the revolution. ROAR Magazine. 16. 12. 2014. Dostupné z: <https://roarmag.org/essays/janet-biehl-report-rojava/>
- BIEHL, Janet. "Poor in means but rich in spirit". *Ecology or Catastrophe*. 30. 12. 2014 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.biehlonbookchin.com/poor-in-means/>
- BIEHL, Janet. *Ecology or Catastrophe: The Life of Murray Bookchin*. New York: Oxford University Press, 2015.
- BIEHL, Janet. Paradoxes of a Liberatory Ideology. *Ecology or Catastrophe*. 22.11. 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.biehlonbookchin.com/paradoxes-liberatory-ideology/>
- BIEHL, Janet. Thoughts on Rojava. ROAR Magazine. 13. 1. 2016 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <https://roarmag.org/essays/janet-biehl-interview/>
- BOOKCHIN, Debbie. Bookchin: Living Legacy of an American Revolutionary. ROAR Magazine. 28. 2.. 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <https://roarmag.org/essays/bookchin-interview-social-ecology/>
- BOOKCHIN, Murray. Ecology and Revolutionary Thought. In: BOOKCHIN, Murray. *Post-Scarcity Anarchism*. 2. Vydání. Montreal: Black Rose Books, 1986, s. 77-104.
- BOOKCHIN, Murray. Listen, Marxist!. In: BOOKCHIN, Murray. *Post-Scarcity Anarchism*. 2. Vydání. Montreal: Black Rose Books, 1986, s. 193-242.
- BOOKCHIN, Murray. Municipalization: Community Ownership of the Economy. *Green Perspectives*. 1986, č. 2. Dostupné z: http://dwardmac.pitzer.edu/Anarchist_Archives/bookchin/gp/perspectives2.html#1
- BOOKCHIN, Murray. Libertarian Municipalism: An Overview. *Green Perspectives*. 1991. č. 24 Dostupné z: http://dwardmac.pitzer.edu/Anarchist_Archives/bookchin/gp/perspectives24.html
- BOOKCHIN, Murray. *What is Communalism? The Democratic Dimension of Anarchism*. Anarchy Archives, 18. 7. 1994. Dostupné z: http://dwardmac.pitzer.edu/Anarchist_Archives/bookchin/CMMNL2.MCW.html
- BOOKCHIN, Murray. *Social Anarchism or Lifestyle Anarchism: An Unbridgeable Chasm*. Edinburgh: AK Press, 1995.
- BOOKCHIN, Murray. Interview with Murray Bookchin. In: BIEHL, Janet. *The Politics of Social Ecology: Libertarian Municipalism*. Montreal: Black Rose Books, 1998. s. 145-176.

- BOOKCHIN, Murray. Thoughts on Libertarian Municipalism. *Institute for Social Ecology*, 1999. Dostupné z:
<http://social-ecology.org/1999/08/thoughts-on-libertarian-municipalism/>
- BOOKCHIN, Murray. Rozhovor s Murrayem Bookchinem. *Sedmá generace*. Brno: Hnutí DUHA. 2001, 10(1,2).
- COLES, Rebecca. Starting from the Moment of Coercion. *SIC International Journal of Communisation*. 2014 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z:
<http://sicjournal.org/starting-from-the-moment-of-coercion/>
- CRIMETHINC. Understanding the Kurdish Resistance: Historical Overview & Eyewitness Report. *CrimethInc.: Ex-Workers' Collective*. 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.crimethinc.com/texts/r/kurdish/>
- CRIMETHINC. *From Democracy to Freedom*. 2016. Verze k tisku dostupná z: <http://cloudfront.crimethinc.com/pdfs/From-Democracy-to-Freedom.pdf>
- ÇAGLAYAN, Handan. From Kawa the Blacksmith to Ishtar the Goddess : Gender Constructions in Ideological-Political Discourses of the Kurdish Movement in post-1980 Turkey. *European Journal of Turkish Studies*. 2012
- DANISH IMMIGRATION SERVICE (DAN). Syria: Military Service, Mandatory Self-Defence Duty and Recruitment to the YPG. Kodaň, 2015.
- DAVUÉ, Gilles. Kurdistan?. DDT21. 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: https://ddt21.noblogs.org/?page_id=324#_ftnref2
- DE JONG, Alex. Stalinist caterpillar into libertarian butterfly ? - The evolving ideology of the PKK. *Europe Solidaire Sans Frontieres*. 2015. Dostupné z: <http://www.europe-solidaire.org/spip.php?article34511#nb47>
- DILAR, Dirik. Living Without Approval. In: IN DER MAUR, Renée a STAAL Jonas. *Stateless Democracy*. Utrecht: BAK, 2015, s. 27-56.
- ENZINA, Wes. The Rojava Experiment. *New York Times Magazine*. 2015, s. 39-49.
- GRAEBER, David. Příspěvek ve forum *Libcom.org*. 30.12. 2014 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z:
<http://libcom.org/forums/news/no-genuine-revolution-interview-graeber-evrensel-news-paper-29122014#comment-549599>
- GRAEBER, David. No. This is a Genuine Revolution. In: IN DER MAUR, Renée a STAAL Jonas. *Stateless Democracy*. Utrecht: BAK, 2015, s. 195-210.

- GROJEAN, Olivier. The Production of the New Man Within the PKK. *European Journal of Turkish Studies*. 2014.
- GUTPA, Rahila. Women's co-operatives in Rojava. *Co-Operative Economy in Rojava and Bakur*. 20.4. 2016 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z:
<https://cooperativeeconomy.info/economy-rojava/womens-co-operatives-in-rojava/>
- JONGERDEN, Joost. Radicalising Democracy: Power, Politics, People and the PKK. Centre for Policy and Research on Turkey. 2015, 4(3), s. 64-78.
- K.B. Rojava: An Anarcho-Syndicalist Perspective. *Ideas and Actions*. 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z:
<http://ideasandaction.info/2014/10/rojava-anarcho-syndicalist-perspective/>. K.B. je mluvčí zástupce Workers Solidarity Alliance
- KONGREYA NETEWEYI YA KURDISTANE. Canton Based Democratic Autonomy of Rojava. Brusel, 2015.
 Listina společenské smlouvy, 2014. Dostupná z:
https://peaceinkurdistancampaign.files.wordpress.com/2014/03/english-version_sc_revised-060314.pdf
- MARCUS, Aliza. Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence. NYU Press: 2007
- ÖCALAN, Abdullah. Democratic Confederalism. Londýn: Transmedia Publishing Ltd. 2011.
- ÖCALAN, Abdullah. Liberating Life: Woman's Revolution. Kolín na Rýnem: International Initiative. 2013
- ÖCALAN, Abdullah. War and Peace in Kurdistan: Perspectives for a political solution of the Kurdish question. 2. vydání. Kolín nad Rýnem: International Initiative. 2009
- ÖZCAN, Ali Kemal. Turkey's Kurds: A theoretical analysis of the PKK and Abdullah Öcalan. Londýn a New York: Routledge. 2006
- RADU, Michael. The Rise and Fall of PKK. *Orbis*. 2001, 45(1). s. 47-64.
- Rojava Dispatches: I Stand on Ground That Has No State (Paul Z. Simons). In: Youtube [online]. 2.2.2016 [cit. 2016-08-04].
 Dostupné z: [https://www.youtube.com/watch?v=qEckdWNNt6Y&feature=youtu.be./](https://www.youtube.com/watch?v=qEckdWNNt6Y&feature=youtu.be/)
- SAED. Rojava. Capitalism, Nature, Socialism. 2015, 26(1).

- SAID, Rodi. Syrian Kurds set to announce federal system in northern Syria. *Reuters*. 16.3. 2016 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-federalism-idUSKCN0WI0ZT>
- SCHOMBERG, William. EU was wrong to include PKK on terror list. *Reuters*. 3.4. 2008. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/uk-eu-turkey-idUKL0367279920080403>
- SIMONS, Paul Z. Rojava Dispatch Three: Members of Commune Sehid Kawa C Decide on New Boundaries. *Modern Slavery*. 28. 10. 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://modernslavery.calpress.org/?p=915>
- SIMONS, Paul Z. Rojava Dispatch Five: The YPG/YPJ; Militias That Grow Hope. *Modern Slavery*. 30. 10. 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://modernslavery.calpress.org/?p=935>
- SIMONS, Paul Z. Rojava Dispatch Six: Innovations, the Formation of the Hêza Parastina Cewherî (HPC). *Modern Slavery*. 31. 10. 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://modernslavery.calpress.org/?p=949>
- STRANGERS IN A TANGLED WILDERNESS. *The Rojava Revolution: Strangers in a Tangled Wilderness*. Chico: AK Press, 2015.
- STEPHENS, Michael. Analysis: YPG - the Islamic State's worst enemy. *IHS Jane's*. 12. 9. 2014 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.janes.com/article/43030/analysis-ypg-the-islamic-state-s-worst-enemy>
- TATORT. *Democratic Autonomy in North Kurdistan: The Council Movement, Gender Liberation, and Ecology*. New Compass Press. 2013.
- TEV-DEM. *The Project of a Democratic Syria*. Kámišl, 2015. Dostupné z: <https://peaceinkurdistancampaign.com/resources/rojava/the-project-of-a-democratic-syria/>
- TOMEK, Václav a SLAČÁLEK, Ondřej. *Anarchismus: Svoboda proti moci*. Praha: Vyšehrad, 2006.
- TOMEK, Václav. *Změnit tento šílený svět!: Murray Bookchin*. Praha: MANIBUS PROPRIIS, 2008.
- THE ANARCHIST FEDERATION. Anarchist Federation statement on Rojava: December 2014. 2. 12. 2014 [cit. 2016-05-05]. *Libcom.org*. Dostupné z: <http://libcom.org/news/anarchist-federation-statement-rojava-december-2014-02122014>

WEINER, Tim. U.S. Helped Turkey Find and Capture Kurd Rebel. The New York Times. 1999. Dostupné z:

<http://www.nytimes.com/1999/02/20/world/us-helped-turkey-find-and-capture-kurd-rebel.html>

YILMAZ, Sedat. Efrîn Economy Minister: Rojava Challenging Norms Of Class, Gender And Power. 2014. Dostupné z:

<https://rojavareport.wordpress.com/2014/12/22/efrin-economy-minister-rojava-challenging-norms-of-class-gender-and-power/>

Použité názvy a zkratky organizací

Kurdský název	Zkratka	Český překlad
Partiya Karkerên Kurdistanê	PKK	Strana kurdských pracujících
Partiya Yekîtiya Demokrat	PYD	Strana demokratické unie
Partiya Demokrat a Kurdî li Sûriyê	KDPS	Kurdská demokratická strana Sýrie
Desteya Bilind a Kurd	DBK	Nejvyšší kurdský výbor
Tevgera Civaka Demokratîk	TEV-DEM	Hnutí za demokratickou společnost
Yekîneyên Parastina Gel	YPG	Lidové obrané jednotky
Yekîneyên Parastina Jin	YPJ	Ženské obrané jednotky
Hêza Parastina Cewherî	HPC	Sebeobrané jednotky

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Bakalářský projekt

Revoluce v Rojavě a její ideologické kořeny

Jméno: Václav

Příjmení: Rut

Obor: Politologie a mezinárodní vztahy

Semestr: LS 2014/2015

Mgr. et M.A. Jan Charvát, Ph.D.

Téma

Na pozadí syrské občanské války vyhlásila oblast na severu země, obývána převážně Kurdy a jimi nazývaná Rojava, autonomii. Vojska a administrativa režimu Bašára al-Asada se stáhla již při vypuknutí protivládního povstání v celé zemi, ale k oficiálnímu vyhlášení autonomie tří kantonů Rojavy došlo až na konci ledna 2014. Tyto kantony Afrin, Jazira a Kobane, nejsou z geografických příčin a baasistické politiky přesídlování spojené a tvoří tak v současnosti enklávy.

Rojavě se dostalo větší mediální pozornosti na Západě až při nedávném dobývání města Kobane jednotkami Islámského státu. Avšak předmětem zájmu mnoha akademiků a aktivistů se tento region stal hlavně kvůli svému politickému systému. Ten byl implementován Kurdskou národní radou, jenž je koalici syrských kurdských stran, a PYD, odnoží turecké Strany kurdských pracujících (PKK). Tento systém se ve své ústavě odvolává na přímou demokracii, rovnost pohlaví a ekologickou udržitelnost. Unikátní je také dualita moci, kdy přes existenci centrální vlády má být ponechána velká část rozhodování místním výborům.

Tento systém se zakládá na myšlenkách “otce zakladatele” PKK Abdullah Öcalana, formulovaných jako Demokratický konfederalismus (Akkaya a Jongerden 2013). Tímto se výrazně odlišil od původní striktní marxisticko-leninistické ideologie PKK prosazující vytvoření národního státu pro Kurdy. K těmto závěrům došel po svém dopadení v Keni a následném věznění v Turecku. Podle mnohých byl ovlivněn intenzivní četbou knih Murrayho Bookchina (Biehl 2011, Graeber 2014, Taylor 2014). Vycházel tak s teorie libertariánského municipalismu, formulované ke konci Bookchinova života.

Bookchin ve svém myšlení rozlišoval mezi dvojím pojetím politiky, helénským a římským. Helénské se vyznačuje přímou demokracií, komunální soudržností a aktivními občany podílejícími se na vládě. Naproti římskému pojetí se vyznačuje centrální mocí a nadvládou nad lidmi. Římský model se více prosadil, ale ten helénský vždy existoval jako jeho protipól, který se objevil při Pařížské komuně, revolučním Katalánsku v roce 1936, apod.

V kontextu současného světa a snahy o vytvoření nového, Bookchin představuje projekt libertariánského municipalismu. Je to snaha redefinovat politiku a demokracii a vrátit jí

onen helénský smysl. Předestírá přísnou institucionální decentralizaci, která má být předehtou pro ekologickou nutnost, tj. fyzickou decentralizaci měst. Autonomní a svobodné municipality by se poté družil do konfederací, jejichž jedinou funkcí by byla koordinace a administrativa. Důraz je dále kladen na municipalizaci ekonomiky, kdy i ekonomika má podléhat kolektivnímu a demokratickému řízení s ohledem na ekologii a v protikladu k tržnímu kapitalismu.

Současný stav poznání

Dosavadní zkoumání revoluce v Rojavě se stalo velmi obtížným díky probíhající válce, mezinárodnímu neuznání Rojavy, a krátkému trvání samotného politického projektu. Přesto se podstata a autentičnost tohoto projektu stala předmětem mnoha diskuzí nejen akademiků. Předmětem debat se stala vůdčí role PYD, resp. PKK a její ideologické minulosti, kult osobnosti Öcalana, opravdová role žen, nebo stále převládající volný trh a kapitalistický způsob výroby v ekonomice.

Ve sborníku *The Kurdish Spring: Geopolitical Changes and the Kurds* (2013) se autoři zabývají kurdským hnutím v kontextu arabského jara a širších geopolitických implikací. Joost Jongerden a Ahmet Hamdi Akkaya zde zkoumají přehodnocování demokracie uvnitř PKK a vytváření demokratické autonomie a demokratického konfederalismu jako nové formy vlády (Jongerden, Akkaya 2013: 165). Tyto koncepty Joost Jongerden rozvedl ve své další práci *Radicalising Democracy: Power, Politics, People and the PKK*. Zde demokratický konfederalismus přímo přiřazuje do tradice helénskému modelu politiky, tak jak jí popsal Bookchin (Jongerden 2015).

Ve svém příspěvku na konferenci *Challenging Capitalist Modernity: Alternative concepts and the Kurdish Question* v Hamburgu se ke vztahu Öcalana a Bookchina vyjádřila Janet Biehl, dlouholetá studentka a družka Bookchina. Zdůrazňuje jejich společné odvržení marxismu a Öcalanovo osvojení sociální ekologie, zejména v práci *In Defense of the People*. Biehl zde také popisuje nadšení z návštěvy turecké části Kurdistánu na podzim 2011 a zkušenosti s praktikovanou přímou demokracií (Biehl 2012). Janet Biehl byla také jedna z 11 akademiků, kteří navštívili kanton Jazira v prosinci 2014 (Biehl 2015).

Cíle práce

Cílem práce bude popsat právě probíhající situaci v Rojavě, od jejího počátku po současnost. Velký důraz bude kladen na ideologické kořeny a inspirace tohoto politického projektu, a to skrze zkoumání děl Abdullah Öcalana a Murrayho Bookchina. U Öcalana se zaměřím na jeho odvržení dogmatického marxismu-lenismu a nacionalismu, které dalo prostor pro definování konceptu demokratického konfederalismu. U tohoto konceptu budu zkoumat do jaké míry vychází a odpovídá Bookchinově teorii libertariánského municipalismu, kterou v práci také popíši.

Dále tyto poznatky aplikuji na současnou situaci v Rojavě. Prostor dám jak empirickým poznatkům sesbíraných z osobních svědectvích, tak kritickému hodnocení situace ze strany převážně radikální levice.

Výzkumná otázka č. 1: *Odpovídá demokratický konfederalismus teorii libertariánského municipalismu? Zda-li ano, jakým způsobem?*

Výzkumná otázka č. 2: *Liší se realita revoluce v Rojavě od vize předestřené Abdullah Öcalanem?*

Výzkumná otázka č. 3: *Na čem se zakládá a jak se dělí kritika revoluce v Rojavě?*

Metodologie práce a zdroje dat

Vybraný jev bude zkoumán jako případová studie. V práci nejprve popíši teorii libertariánského municipalismu Murrayho Bookchina, poté koncept demokratického konfederalismu, tak jak ho předestřel Abdullah Öcalan ve své knize *Democratic Confederalism*. Zhodnotím zda a jakým způsobem vychází z Bookchinova myšlení, a oba koncepty porovnáám.

Úskalí práce mohou být zdroje dat týkajících se rojavské revoluce. I přes množství článků neexistuje ucelená monografie na toto téma. I odborné články jsou však ohroženy možným tendenčním zaměřením autorů. Fakta jsou ověřitelná pouze z osobních svědectví. Většina ze skupiny 11 akademiků z Evropy, Severní Ameriky a Turecka ještě nezveřejnila své poznatky a již jsou osočováni z nekritického přístupu a jejich návštěva je připodobňována k potěmkinové vesnici nebo návštěvě Lincolna Steffense v SSSR (Anti War 2015).

Struktura práce

1. Úvod
2. Libertariánský municipalismus
3. Demokratický konfederalismus
4. Revoluce v Rojavě
5. Reflexe a kritika Rojavské revoluce
6. Závěr

Seznam literatury

AHMED, Mohammed a GUNTER, Michael. *The Kurdish spring: Geopolitical Changes and the Kurds*. Costa Mesa: Mazda Publishers, 2013.

AKKAYA, Ahmed Hamdi a JONGERDEN, Joost. Democratic Confederalism as a Kurdish Spring: The PKK and the Quest for Radical Democracy. In: AHMED, Mohammed a GUNTER, Michael. *The Kurdish spring: Geopolitical Changes and the Kurds*. Costa Mesa: Mazda Publishers, 2013. s. 163-185.

Anti War. 'I have seen the future and it works.': Critical questions for supporters of the Rojava revolution. Libcom.org. 2015 [2015-31-05]. Dostupné z:

<http://libcom.org/library/%E2%80%98i-have-seen-future-it-works%E2%80%99-%E2%80%93-critical-questions-supporters-rojava-revolution>. Anti War je autorův pseudonym.

BIEHL, Janet a BOOKCHIN, Murray. *The Politics of Social Ecology: Libertarian Municipalism*. Montreal, Londýn, New York: Black Rose Books, 1998.

BIEHL, Janet. Impressions of Rojava: a report from the revolution. *ROAR Magazine*. 2014 [2015-31-05]. Dostupné z: <http://roarmag.org/2014/12/janet-biehl-report-rojava/>

BIEHL, Janet. Bookchin, Öcalan, and the Dialectics of Democracy. 2012. Dostupné z: <http://new-compass.net/articles/bookchin-%C3%B6calan-and-dialectics-democracy>

BOOKCHIN, Murray. *The Ecology of Freedom: The Emergence and Dissolution of Hierarchy*. Palo Alto: Cheshire Books, 1982.

BOOKCHIN, Murray. *Post-Scarcity Anarchism*. 2. vyd. Montreal, Buffalo: Black Rose Books, 1986.

BOOKCHIN, Murray. *The Rise of Urbanization and the Decline of Citizenship*. San Francisco: Sierra Club Books, 1987.

BOOKCHIN, Murray. Libertarian Municipalism: An Overview. *Green Perspectives*. Burlington: A Social Ecology Publication, 1991, 24.

GRAEBER, David. Why is the world ignoring the revolutionary Kurds in Syria?. The Guardian. 2014[2015-31-05]. Dostupné z:
http://www.theguardian.com/commentisfree/2014/oct/08/why-world-ignoring-revolutionary-kurds-syria-isis?CMP=tw_t_gu

GUNTER, Michael. *Out of Nowhere: The Kurds of Syria in Peace and War*. Londýn: Hurst Publishers, 2014.

JONGERDEN, Joost. Radicalising Democracy: Power, Politics, People and the PKK. *Centre for Policy and Research on Turkey*. 2015, 4(3), s. 64-78.

ÖCALAN, Abdullah. *Democratic Confederalism*. Londýn, Kolín nad Rýnem: Transmedia Publishing Ltd., 2011.

TAYLOR, Rafael. The new PKK: unleashing a social revolution in Kurdistan. ROAR Magazine. 2014 [2015-31-05]. Dostupné z:
<http://roarmag.org/2014/08/pkk-kurdish-struggle-autonomy/>